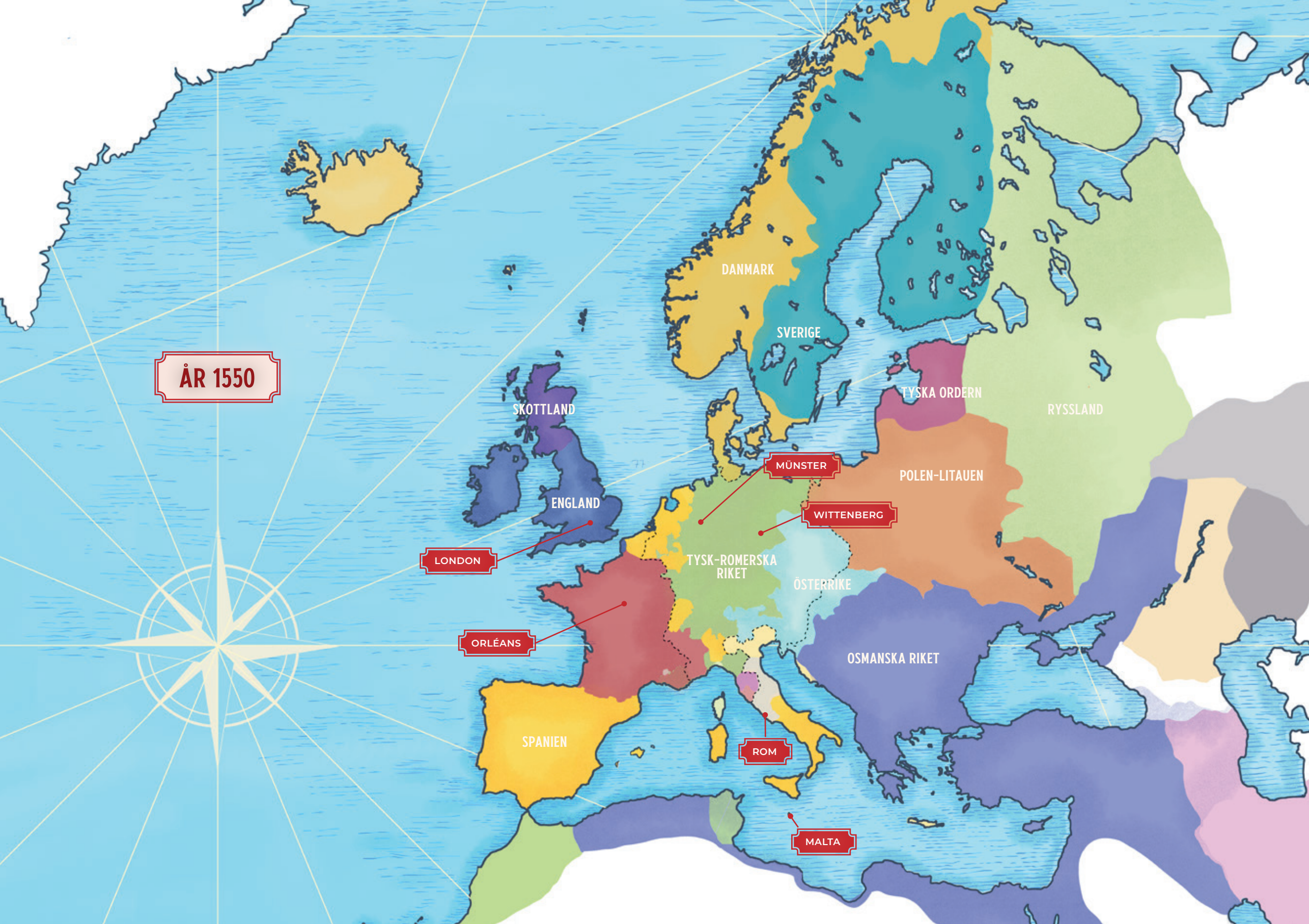

ÅR 1550

SKOTTLAND

ENGLAND

LONDON

ORLÉANS

SPANIEN

DANMARK

SVERIGE

TYSK-ROMERSKA
RIKET

ÖSTERRIKE

POLEN-LITAUEN

RYSSLAND

TYSKA ORDERN

OSMANSKA RIKET

ROM

MALTA

MÜNSTER

WITTENBERG

FRIDA MALMGREN

**BONNIER
CARLSEN**

Till Arthur och Rickard

INNEHÅLL

INTRO	10
JEANNE D'ARC	12
RODRIGO BORGIA	26
MARTIN LUTHER	38
HENRIK VIII	50
JEAN PARISOT DE LA VALETTE	62
JAN BOCKELSON	74
MER LÄSNING	86
REGISTER	88

REFORMATIONEN

Under 1500-talet skedde stora förändringar i Europa, men de viktigaste skedde kanske inuti människorna. Tron var ingen liten privat sak som man höll för sig själv. Skärselden, himlen och helvetet upplevdes som självklara, ungefär som att solen går upp på morgonen och att natt följer på dag. Helgon, änglar, demoner, och småknytt sågs av många som delar av verkligheten.

Medeltidens världsbild skilde sig mycket från den många har idag. Men då som nu kunde ingen själv ta reda på allt. Idag litar vi (oftast) på vetenskap och forskare, men på medeltiden hade kyrkan nästan all makt över kunskapen.

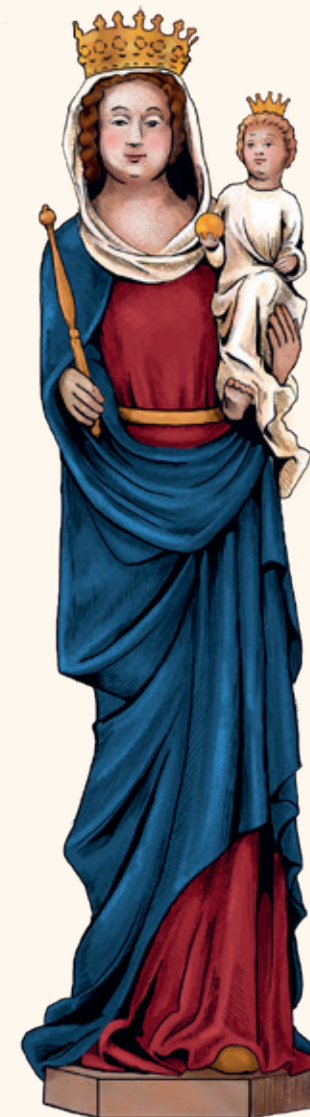
Böcker var dyrbara och få. De flesta hade aldrig ens sett en bok, förutom prästens Bibel. Bara en liten grupp kunde läsa. I kyrkan läste prästen på latin och berättade vad som stod i Bibeln.

Runt år 1450 skedde en stor förändring i hur idéer spreds: boktryckarkonsten uppfanns. Nu kunde texter, tankar och åsikter spridas mycket snabbare än tidigare. En tysk munk, Martin Luther, började 1517 att kritisera hela det kyrkliga systemet. Han tyckte att själva tron och Bibelns ord var det viktiga. I Bibeln stod inget om varken påvar, helgon eller avlatsbrev. Luther menade att alla hade en egen relation till Gud. Därför borde alla kunna läsa Bibeln på sitt eget språk. Luthers idéer spreds över Europa med hjälp av tryckpressen och började hota påven och kyrkans makt.

Kyrkan i väst splittrades i katoliker och protestanter. Människor tvingades välja sida, och i flera länder ledde motsättningarna till uppror och krig. Furstar i England, Tyskland och Norden såg möjligheter. Genom att bryta med påven blev de själva kyrkans överhuvud och tog över kyrkans rikedomar. I den katolska kyrkan kom en motreformation. Man försökte städa upp i maktmissbruk, utbilda präster bättre och sprida sin tro genom skolor, konst och mission.

Protestantismens fokus på personlig tro och det egna samvetet ledde på längre sikt till att människor i västvärlden blev mer individualistiska. Individualism är tanken att varje människa har ett eget värde och har rätt att tänka och bestämma över sitt liv. Reformationen började som en kamp om vad som var sann tro, men blev också en förändring i hur människor såg på sig själva. Från att ha setts som en liten del i en stor, självklar ordning, började den enskilda människans samvete, språk och tankar spela en allt större roll. Den här boken handlar om hur den förändringen gick till, och om de människor som förändrade historien i Guds namn.

JEANNE D'ARC

DOMRÉMY • CHINON • ORLÉANS • REIMS • ROUEN

FRANKRIKE

1412–1431

et märkliga ljuset bländar Jeanne där hon sitter i familjens lilla trädgård. Hur mycket hon än försöker blinka försvinner inte synen.

Plötsligt blir ljuset en siluett, och så hör hon ärkeängeln Mikaels röst som förklarar att Gud har valt henne för att rädda landet. När det himmelska skenet bleknar står Jeanne ensam kvar på grässlätten. Hon vet att hennes liv aldrig mer kommer att bli detsamma.

1412
Föds i
Domrémy-la-Pucelle
i östra Frankrike.

April 1429
Får befäl över en
mindre styrka.

December 1429
Adlas med familj
av Karl VII.

1431
Döms för kätteri
och bränns på bål.

1429
Ansluter
till Karl VII:s
armé.

Maj 1429
Belägrar staden
Orléans.

1430
Tas till fånga och
överlämnas till
engelsmännen.

BONDFLICKAN

Jeanne d'Arc föddes omkring år 1412 i den lilla byn Domrémy i Lorraine som ligger i nordöstra Frankrike, nära dagens Belgien och Tyskland. Jeannes pappa var en av de rikare bönderna i byn.

Som barn hjälpte Jeanne till hemma på gården och lärde sig att spinna ull, sy och laga mat. Däremot lärde hon sig varken läsa eller skriva, men hon var ofta i kyrkan tillsammans med mamma. Jeanne var kortväxt och snabb och kunde springa fortare än de andra barnen i byn.

När hon var 12 år gammal började hon höra röster och se syner. Hon trodde att det var änglar och helgon som talade till henne. Rösterna sa att hon skulle hjälpa Frankrike i kriget mot England. Till en början blev Jeanne rädd, och berättade inte för någon om rösterna.

FRANSK-ENGELSKA HUNDRAÅRSKRIGET

1337-1453

Hundraårskriget började 1328 när Frankrikes kung dog utan söner. Kronprinsen av England var barnbarn till den franske kungen och tyckte att han borde få bli kung. När fransmännen istället krönte en annan släkting, Filip VI, blev det bråk. De franska adelsmännen slöt olika allianser: *Burgunderna* stödde ofta de engelska kungarna medan *armagnacerna* stod på den franska kungamaktens sida.

Senare i kriget blev kronprins Karl viktig. Under hans tid återtog Frankrike förlorade områden, bland annat med hjälp av Jeanne d'Arc.

År 1453 vann Frankrike ett avgörande slag. England förlorade då nästan alla sina områden och blev en önation, med bara ett litet landområde kvar vid Frankrikes kust.

PROFETIAN OM JUNGFRUN

Långt innan Jeanne föddes fanns profetior, alltså förutsägelser, om att en jungfru skulle rädda Frankrike. Legendan fanns i olika versioner, en sade att Frankrike skulle "förloras av en kvinna och räddas av en jungfru". Andra berättade att jungfrun skulle komma från exskogarna i Lorraine.

Profetian gjorde att Jeanne blev trovärdig som Frankrikes räddare i folkets ögon. Kvinnan som enligt legenden skulle förlora landet sades vara den sittande drottningen Isabella av Bayern. Hon hade allierat sig med burgunderna och engelsmännen. Det gav engelsmännen kontroll över stora delar av norra Frankrike, bland annat Paris.

NYA VAPEN – NYA STRATEGIER

Under 100-årskriget började man kriga på ett nytt sätt: från riddarhävar till mer professionella arméer som hade eldvapen. Legoknektar, soldater som fick betalt, blev vanliga. Engelsmänens långbågar blev avgörande, de kunde skjuta flera pilar i minuten på långt avstånd.

Vid slaget vid Agincourt 1415 besegrades fransmännen av en brittisk armé som var en femtedel så stor. Tusentals franska riddare och adelsmän dog.

En annan skillnad var att nya kanoner och eldvapen gjorde att man istället för medeltidens långdragna beläringar kunde inta städer och snabbt lägga dem i aska.

Långbågsskyttar, som mytens Robin Hood, behövde ha starka armar. Att dra bågsträngen vid varje skott motsvarande att dra 40 kilo!

